

KONCEPCE EDIČNÍ POLITIKY UNIVERZITY KARLOVY

Obsah

Koncepce ediční politiky Univerzity Karlovy	3
Cíle nakladatelské politiky Univerzity Karlovy	3
Současný stav.....	4
Návrh budoucí koncepce vydavatelské politiky UK	6
1. Míra centralizace nakladatelské činnosti	6
2. Vztah mezi tištěnou a elektronickou formou vydávaných publikací	7
3. Způsob financování tvorby	9
4. Budování prestiže vydavatelské činnosti UK – marketing a distribuce	9
5. Žánrové spektrum publikací	10
6. Legislativa.....	11
7. Sumář základních charakteristik nové ediční politiky UK podle žánrů	11
8. Časový harmonogram implementace ediční koncepce	14

Koncepce ediční politiky Univerzity Karlovy

Jedním z úkolů Dlouhodobého záměru Univerzity Karlovy je „připravit a realizovat novou nakladatelskou politiku UK, včetně elektronických publikací“ (DZ UK 2011–2015, s. 7). Univerzita Karlova je si vědoma změněných podmínek šíření poznatků v současné společnosti. Mění se celospolečenský rámec určující význam publikační činnosti akademických pracovníků, proměňuje se preference publikačních žánrů, výrazně se změnila úloha jednotlivých nosičů, zejména s rozšířením a využíváním internetu. Jádrem perspektivní vize ediční politiky UK (zahrnující činnosti jak nakladatelské, tak využívání elektronických zdrojů) je pojmut ji jako součást tzv. třetí role. Znamená to naplnit poslání UK také v oblasti šíření vzdělanosti v české společnosti a zpřístupnit s minimem bariér poznatky též odborné a širší veřejnosti mimo UK. Současně přitom ale nelze zanedbat status UK jako ediční instituce pro její akademické a výzkumné pracovníky a studenty.

Cíle nakladatelské politiky Univerzity Karlovy

Dominantním rysem nakladatelské politiky UK by měla i nadále být vazba na pedagogickou, vědeckou a výzkumnou činnost akademické obce univerzity. Konkrétní cíle takové politiky jsou tři.

Prvotním cílem nakladatelské politiky je prostřednictvím ediční činnosti zabezpečit dostupné studijní a jiné materiály pro potřeby vzdělávací činnosti. Výukové materiály, jejich tvorba a šíření se musejí stát přitažlivou aktivitou pro autory a ve značné míře dostupné studentům. Princip Otevřeného přístupu (Open Access, dále OA) by se měl stát základním způsobem přístupu k výukovým materiálům. Je žádoucí, aby byly dále rozvíjeny Otevřené výukové zdroje (OER), a to nejen Wikiskripta a MEFANET.

Druhým cílem je zprostředkování výsledků vědy a výzkumu odborné veřejnosti na UK i mimo ni. Je žádoucí, aby Nakladatelství Karolinum (NK) a vydavatelství součástí UK byla dostatečně profesionální a atraktivní pro autory z UK tak, aby se stalo reálnou alternativou ke komerčním nakladatelstvím. To se týká zejména knižních, ale do určité míry i seriálových publikací.

Konečně třetím cílem nakladatelské politiky je posílit pozitivní obraz UK jako kulturní instituce, jejíž publikace představují nepominutelný přínos národní kultuře a současně tak Univerzitu Karlovu propagují. V nejlustnější slova smyslu jsou tak přesvědčivým „vykázáním“ (accountability) její kvality.

UK by měla přistoupit k tzv. *Berlínské deklaraci Otevřeného přístupu k poznatkům přírodních a humanitních věd ze dne 22. října 2003*. Přihlášení se k principům Otevřeného přístupu představuje jak pozitiva, tak závazky. Aplikace principů OA na UK musí mít charakter doporučení, nikoli povinnosti. V určitých oblastech se na UK již provádí tzv. zelenou cestou (členové akademické obce UK poskytují se souhlasem svého nakladatele publikované materiály, včetně metadat, do repozitáře univerzity, viz dále kapitola 2. c). Berlínská deklarace týkající se volného šíření a sdílení vědeckých poznatků v globální společnosti umožňuje využití principu OA pouze ve vhodných případech (nikoli direktivně) zároveň princip OA aplikuje nejen na oblast prezentace vědeckých výsledků v odborných seriálech.

Ve prospěch přihlášení se k Berlínské deklaraci hovoří argumenty flexibility, rychlosti šíření poznatků, pohodlnější archivace a snížení nákladů na distribuci. Na stranu nákladů je

třeba zařadit potřebu nalézt alternativní formy financování a vyřešit riziko nedostatečně aktivní distribuce obsahu (nutná podpora OA repozitářů a jejich mezinárodního propojení). Pozitivní prvky směřování k tzv. invisible college, tj. k vytváření otevřené platformy sdílení poznatků, převažují. Přihlášení se k Berlínské deklaraci je deklaratorní. Zavazuje však postupně umožnit členům akademické obce UK využívat výhod principů OA při respektování autorskoprávních a ekonomických předpokladů spojených s publikováním dle principu OA. Přitom neznamená povinnost publikovat a šířit veškeré formy elektronických textů UK tímto způsobem.

Současný stav nakladatelské činnosti je poměrně podrobně popsán v následující podkapitole, která se opírá o deskriptivně pojatou Přílohu k tomuto dokumentu (*Nakladatelská činnost UK 2004–2011*, viz:

http://www.cuni.cz/UK-4005-version1-nakladatelska_cinnost_uk_2004.pdf

Současný stav

UK svou ediční činnost dosud provádí převážně tradičním způsobem – vydáváním autorských tištěných děl prostřednictvím celouniverzitního nakladatelství Karolinum; jednotlivé fakulty pak prostřednictvím fakultních nakladatelství, avšak nezdědka také ve spolupráci s komerčními subjekty, případně vydáváním publikací na úrovni kateder či ústavů.

Dosavadní produkci lze rozdělit na knihy a tzv. seriály (časopisy). Autoři z Univerzity Karlovy publikovali v letech 2004–2011 podle dostupných databází (zejména podle Hodnocení výzkumných organizací – HVO*) zhruba jednu pětinu knih v nakladatelstvích UK (Karolinum a vydavatelství součástí) a 80 % prací v ostatních komerčních nakladatelstvích, z uvedených 80 % pak 10 % v zahraničí. Poměr knižních publikací v Nakladatelství Karolinum (NK) vs. všech součástí je 52 %:48 %.

Pokud jde o seriály, počet časopisů ve sledovaných letech výrazně stoupl o 50 % k dnešním 66 časopisům; z nich centrálně, v kategorii AUC (Acta Universitatis Carolinae) je vydávána přibližně třetina časopisů, dvě třetiny pak na fakultách (nejvíce na FF – 31, dále na PedF a na FSV – po 9). Některé časopisy v uvedeném období zanikly. Nejvíce nově založených časopisů pochází z let 2009–2011. Lze vyslovit hypotézu o souvislosti tohoto jevu s aplikací Metodiky hodnocení výsledků výzkumu, vývoje a inovací. Pouze dva časopisy jsou kategorie Jimp (WOS), 12 jich je Jneimp (Scopus, Erih), 28 Jrec (jsou na seznamu RVVI), 20 jich je recenzovaných, u čtyř nešlo údaj zjistit. Toto rozložení je ovšem dáno převahou fakultních časopisů z humanitních a společenských, např. pedagogických věd (podrobnější údaje a grafická zobrazení viz *Přílohu Nakladatelská činnost UK 2004–2011*).

NK se řídí edičním plánem UK, který je sestavován na základě požadavků jednotlivých fakult prostřednictvím jimi sestavovaných edičních plánů. Při vydávání tištěných publikací NK na českém trhu spolupracuje s řadou distributorů a rozvíjí také svou vlastní distribuci. U publikací s mezinárodním dosahem pak spolupracuje s University of Chicago Press. V oblasti elektronických zdrojů NK spolupracuje s elektronickými databázemi Erih, Scopus, Medline, EBSCO, WoS a s dalšími oborovými databázemi.

NK vydává učební texty, oborové učebnice, vědecké monografie a seriály. V databázi HVO neuváděná aktualizovaná přepracovaná vydání vědeckých monografií, učební texty, či

* HVO – Hodnocení výzkumných organizací, zařazuje pouze první vydání odborných monografií, nikoliv vydání následná, oborové monografie, učebnice atd.

oborové učebnice významně pomáhají konstituovat dané obory.

Kromě toho rozvoj informačních technologií (IT) umožnil vedle vyjmenovaných tradičních nakladatelských postupů i publikaci elektronických autorských děl i výukových materiálů na fakultních a nadfakultních webových portálech (např. MEFANET). Elektronická nakladatelská aktivita na UK zatím nebyla systematicky kvalitativně ani kvantitativně vyhodnocena. NK zatím nedefinovalo svůj vztah k novým fakultním a univerzitním elektronickým platformám ani k novému konceptu distribuce informací zvanému „Otevřený přístup (Open Access)“. Tyto formy publikací vyžadují zcela nový způsob financování a licencí s ohledem na autorská práva, tedy způsob, který zatím nebyl na UK systémově zpracován.

Co se týče hospodaření, samotné NK jako klíčová instituce ediční činnosti UK hospodaří s dotací necelých 30 mil. Kč, což tvoří asi 50 % ročního rozpočtu NK. Druhá polovina příjmů pak sestává z příjmů z prodeje tištěných publikací a doplňkové činnosti NK. Nárůst počtu vydávaných specializovaných monografií a seriálů spojený s úbytkem vydávaných učebních textů s sebou přináší vyšší nároky na recenzní řízení a na redakční zpracování při menším distribučním potenciálu zvláště specializovaných vědeckých monografií. Příjmy NK se pak v oblasti tržeb přesouvají z příjmů z prodeje učebních textů do příjmů z prodeje monografií určených pro širší akademickou obec, které jsou zároveň vhodnými oborovými syntetickými pracemi, jejichž příprava a realizace musí splňovat ta nejpřísnější kritéria. NK pak podporuje finanční dostupnost tištěných učebních textů a oborových učebnic.

Slabiny v dosavadní praxi NK jsou:

- 1) Elektronizace produkce NK, tedy vydávání paralelních tištěných a elektronických verzí publikací je realizována pouze u vybraných seriálů, nikoliv u celé produkce.
- 2) V konkurenci oborových komerčních nakladatelství, která jsou často příjemci publikačních grantů na úkor NK, je patrná nedostatečně aktivní práce s předními autory. Komerční nakladatelé jsou velmi aktivní v akvizicích, tedy získávání knižních projektů. Tato aktivita je často podpořena odbornou erudicí akvizičních redaktorů a osobními vazbami k autorům. Univerzitní nakladatelství však z principu nemůže být oborově specializováno.
- 3) Schvalovací procesy na úrovni edičních komisí fakult nejsou jednotné, jsou i časově náročné, byť jsou pro zachování kvality výběru publikací nezbytné.
- 4) Je třeba dále pracovat na zrychlení vydání publikací, i když časová náročnost nezbytné redakční přípravy, zvláště u mnohovrstevných textů s rozsáhlými obrazovými přílohami, je vyšší než v případě pouhé grafické úpravy a okamžitého publikování a pro zachování kvality a kreditu odborného nakladatelství je tato příprava nezbytná.
- 5) Rozložení publikačních výstupů mezi celouniverzitní nakladatelství a nakladatelství jednotlivých součástí UK není optimální z hlediska prezentace, přínosů a nákladů pro celek UK.
- 6) NK stále dle edičního plánu realizuje i seriály, kterým se nedaří zcela pravidelně naplňovat jejich periodicitu.

Pozitiva v dosavadní praxi NK jsou:

- 1) Ve spolupráci s editory seriálů se je daří dodávat do vhodných elektronických databází, ale je potřeba s daty získanými z těchto databází dále společně pracovat pro zkvalitňování obsahu a formy s cílem získat odpovídající hodnocení (Impakt faktor).
- 2) NK aktivně doplňuje ediční plán. NK spolupracuje se sítí kvalifikovaných oborových redaktorů, seniorními pracovníky UK a přispívá tak rovněž k sebeorganizaci oborů.

- 3) NK v současné době připravuje veškerou produkci k paralelnímu publikování, tedy tištěnému a elektronickému, všude tam, kde to licenční vztahy umožňují. Současně dochází ke zpětné digitalizaci titulů vydaných NK.
- 4) Pozitivní jevem je udržení a další rozvoj kvality publikací NK po recenzní, redakční i grafické stránce, dále jejich dostupnost a dohledatelnost a u anglicky vydávaných učebnic, monografií i seriálů jejich celosvětová distribuce.

Pro dosažení ještě **větší atraktivity** NK je třeba:

- 1) Uskutečňovat plnou a distribučně adekvátně zakotvenou publikační podporu e-knih.
- 2) Doplnit řady akvizičních editorů NK u dosud akvizičně „nepokrytých“ oborů předními členy akademické obce UK.
- 3) Na úrovni fakult více podpořit činnost edičních fakultních komisí, aby kontinuálně získávali členy akademické obce pro publikování v NK, zvláště pak informovali o potřebnosti a podpoře vydávání učebních textů.
- 4) Vůči globálnímu publiku vymezit NK větší tematickou ukotveností jeho produkce, tedy jako nakladatele zaměřeného na problematiku střeoevropského prostoru otevřeného jak autorům domácím, tak zahraničním. A to při zachování a šíření tematicky různorodých domácích vědeckých výstupů do zahraničí.

Návrh budoucí koncepce vydavatelské politiky UK

Při úvahách o budoucí koncepci vydavatelské politiky UK se profiluje šest základních problémových oblastí: (1) míra centralizace nakladatelské činnosti, (2) vztah elektronické a tištěné produkce, (3) způsob financování tvorby, (4) marketing a distribuce spojené s prestiží NK a tudíž i UK (5) žánrové spektrum publikací (6) legislativa.

1. Míra centralizace nakladatelské činnosti

V současnosti vystupují jako nakladatelské subjekty tištěných publikací 33 součástí UK (užívají přidělených řad ISBN). Kromě Nakladatelství Karolinum se jedná o 10 fakultních vydavatelství, a dále pak o jednotlivé ústavy či katedry. **Tato roztržitost se týká hlavně vydávání tištěné literatury** (srv. s popisem ediční činnosti v příloze). Existence velkého počtu vydavatelských subjektů na UK má své přednosti i nevýhody.

Předností je především možnost jednotlivých výukových a badatelských pracovišť flexibilně uspokojovat své vydavatelské potřeby. **Nevýhodou** je značná roztržitost a nepřehlednost celku produkce vydávané na UK. Direktivní a úplná centralizace vydavatelské činnosti není žádoucí. Zajištění kvalitní vydavatelské činnosti na UK u titulů opatřených znakem UK však vyžaduje, aby dohodnutá kritéria kvality garantoval každý vydavatel na UK.

Je proto výhodné prohloubit spolupráci mezi vydavatelskými subjekty UK jak při využívání výrobních kapacit, tak při akademické distribuci. V tom je možné navázat na již probíhající úspěšnou spolupráci NK s fakultami. Na poli elektronického publikování je pak spolupráce napříč UK zcela zásadní.

Nástrojem pro garanci kvality by mohl být institut „certifikát kvality UK“ spojený s užíváním znaku UK. Certifikát by získaly fakultní i další univerzitní vydavatelské subjekty, které vydávají tištěná a elektronická díla UK a prokazatelně dodržují kritéria edičního řádu UK. Subjekty, které řád nedodržují, by ztratily možnost na publikacích znak UK používat.

Kritéria kvalitní vydavatelské činnosti by se měla odrazit v novelizaci Edičního řádu UK.

Kritéria kvalitní vydavatelské činnosti zvláště u monografií by v první řadě spočívala v transparentním a náročném recenzním řízení (recenzenti publikací schvalují jednotlivé ediční, oborové, případně vědecké rady; podle zvyklostí v oboru je možné zavádět i anonymní recenzní řízení). Dále je nutné zajistit odpovídající redakční a grafické zpracování, aby se jeho vysoká kvalita, včetně kontroly náležitého vědeckého aparátu, stala pravidlem. Odpovědnost za plnění stanovených podmínek by měla ležet na vydavateli, který uchovává výsledky recenzního řízení včetně dokumentů o schválení recenzentů vědeckou radou. Redakční zpracování pak musí být jasně a jmenovitě uvedeno v knize. Kontrola jak recenzního řízení, tak redakčního zpracování s možností odebrání práva uvádět na publikacích znak UK by byla v kompetenci Ediční rady UK. *De facto* by se tak jednalo o odebrání možnosti vydávat pod hlavičkou UK.

2. Vztah mezi tištěnou a elektronickou formou vydávaných publikací

Přesun publikování od tištěné k elektronické formě je obecný jev, na který musí koncepční vydavatelská politika rychle zareagovat. S ohledem na vývoj informačních technologií a jejich využívání je třeba rozvíjet na UK následující **elektronické formy vydávání literatury**.

- a) Forma vydávání elektronických studijních materiálů využívající autorského potenciálu a autorské spolupráce na bázi elektronických platforem, případně interaktivní platformy umožňující spolupráci autorů a uživatelů při tvorbě, editaci, aktualizaci a sdílení elektronických vzdělávacích materiálů (např. v prostředí wiki nebo jiná řešení).**

Zdůvodnění: Tento způsob tvorby a sdílení studijních materiálů:

- usnadňuje a zrychluje průběžnou a nepřerušovanou spolupráci autorů a uživatelů při tvorbě materiálů
- zajistí možnost stálé aktualizace obsahu díla bez náročné editorské organizace
- zavádí efektivní a produktivní spolupráci učitelů a studentů ve výukovém procesu
- zlevní udržování systému a přístup k aktuálním informacím ve srovnání s tradiční nakladatelskou praxí
- podporuje sebeorganizaci oborů.

Komentář: Tyto platformy (Moodle, Mefanet) umožňují vyučujícím rychlé a aktuální publikování studijních materiálů, ve formě Wikisript pak autorskou spolupráci na základě principů obecně známých z Wikipedie. Tyto principy byly na UK a v ČR vypracovány a vyzkoušeny pro výukový materiál během pětiletého provozu WikiSkript, kdy byly vypracovány i speciální editorské a provozní postupy těchto forem.

Rozšíření nabídky elektronických publikací zdaleka není jen věcí koncepčního rozhodnutí. Vyžaduje rovněž vyřešení příslušných technických otázek spojených se stahováním těchto textů uživateli a s finanční úhradou. Zavedení nových elektronických vydavatelských metod tedy předpokládá vyšší míru centralizace distribuce, ediční činnosti a provázanosti s dalšími subjekty šíření vědeckých informací (knihovny, repozitáře, IS) a bude třeba ho také promítnout do novelizace Edičního řádu UK. Centralizována by měla být technologická správa publikační platformy, naopak decentralizována aktualizace obsahu v rámci oborových komunit.

**b) Elektronická forma autorských děl (učebních textů, učebnic, monografií, seriálů).
Publikování tiskem a současně rovnocenně elektronicky (s výjimkou pouze
pro právně či technicky zablokované projekty)**

Zdůvodnění: Kvalita zobrazovacích zařízení se blíží četbě tisku na papíru. Distribuce obsahu elektronickou formou je nutným předpokladem pro maximální dostupnost a šíření publikací. Distribuce elektronického obsahu knihovnám, databázím atd. pak tvoří integrální součást této formy publikování. Archivace těchto výstupů zaručuje jejich dostupnost i pro další generace. V neposlední řadě právě studenti přesouvají napříč obory svou pozornost od studia z papírových skript (váha, objem, cena, aktualizace obsahu) k elektronickým materiálům.

Dalším důvodem k použití této formy publikace je skutečnost, že elektronické knihy se prodávají za nižší cenu než papírové. Jsou v databázích a knihovnických zdrojích snáze a komfortněji dohledatelné a na úrovni textů samotných prohledatelné.

Komentář: Tato forma se od tištěné formy liší pouze technicky. Jde o autorská díla s tradičním vydavatelským postupem, a případně i s komerční stránkou. Distribuce elektronických publikací předpokládá nutnosti správy dat, smluvní vazby s vhodnými distribučními subjekty, s odbornými databázemi (včetně oborových), ať již zpoplatňovanými nebo přístupnými v režimu Open Access (OA). Mimo repozitáře, které plní funkci archivů, je v oblasti knihovnických přístupů licencování velmi dynamickým procesem, který nezaručuje doživotní distribuci elektronických knih. Náklady na recenzní řízení, redakci, grafickou úpravu a smluvní agendu zůstávají, a k nim je třeba připočítat náklady na správu takto distribuovaných knih, tedy náklady distribuční, včetně náročných počátečních úprav a kontinuální správy IT systémů.

**c) Otevřený přístup (mode Open Access) jako součást strategie šíření elektronických zdrojů
nejen vědeckých poznatků (tj. nejen pro seriály, ale i pro specializované vědecké
monografie, studijní materiály a výukové texty)**

Zdůvodnění: Zajištění OA pro vědecké a studijní materiály posílí viditelnost vědeckých výsledků a prestiž Univerzity Karlovy.

Komentář: Prioritou UK je získat na své publikace a na publikace svých pracovníků co největší citační ohlas. V případě seriálů podporuje publikování v časopisech s vysokým IF. Nicméně, je třeba reflektovat rozvoj velmi kvalitních zahraničních časopisů vydávaných podle principů OA. Ve shodě s předsedy edičních rad jednotlivých seriálů bude NK jednotlivě přistupovat k využití principů OA. Autory nelze nutit k povinnému ani exkluzivnímu publikování podle těchto principů. Publikace vznikající a šířené tímto způsobem samozřejmě nemohou být financovány z prodeje jednotlivých „výtisků“, nýbrž vyžadují zajištění finančních zdrojů pro odměnu autorů, editorů a recenzentů (oponentů) modernějším způsobem, tj. pravděpodobně z rozpočtu UK či fakult, z rozvojových projektů, grantů a sponzorských darů. Institucionální podpora OA publikování je doporučována zahraničními vědeckými i vydavatelskými subjekty (viz OA PEN). Termín Open Access totiž předpokládá, že kterýkoli uživatel se do úložiště dostane bez poplatku.

Praktická realizace OA se bez ohledu na formu publikovaných materiálů děje dvěma způsoby:
- tzv. **zelenou cestou**, kdy členové akademické obce UK poskytují publikované materiály (se souhlasem svého nakladatele), včetně metadat, do repozitáře (nebo jiného

- technického řešení) univerzity. Tento princip užívá např. MIT nebo Harvard;
- tzv. **zlatou cestou**, kdy nakladatel publikuje seriál bezplatně v režimu OA. NK a další nakladatelství Univerzity zajišťují publikování seriálu, tj. jeho zařazení do příslušných databází a repozitářů. Autory pak jsou nejen členové akademické obce UK. Financování tohoto způsobu vydávání se přesouvá na autory, respektive jejich domovské instituce a zahrnuje oprávněné náklady na recenzní řízení, redakční přípravu, grafickou úpravu (sazbu) a v poslední řadě též administraci ISSN, DOI, a aktivní práci s databázemi.

Uvedené změny neznamenají, že dojde k výraznému útlumu tištěné produkce. Zejména v případě monografií i některých základních syntetických učebnic s celostátní nebo dokonce mezinárodní působností je tištěná podoba velmi žádoucí. U obou forem publikací, u tištěných pak obzvláště, je třeba zejména v současné době mít na paměti potřebu kultivovat odbornou komunikaci v českém jazyce, a to i v oborech se silným mezinárodním dosahem.

3. Způsob financování tvorby

Pro reformu nakladatelské politiky UK je nejpodstatnějším krokem změna způsobu financování tvorby. Na příjmy z prodeje je možné se spoléhat jen v případě tištěných knih a elektronických publikací prodávaných dle tradičního modelu, nikoliv v případě Open Acces a Otevřených výukových zdrojů.

Elektronická autorská díla lze v tomto případě distribuovat a zpoplatnit různým způsobem: distribuční cesty elektronických publikací, prodej licencí knihovnám, prodej prostřednictvím zpoplatněných databází (poskytovateli jsou např. Wiley, Ebrary a mimo své jiné aktivity i EBSCO), přímý prodej, subskripce atd.

Náklady na publikace pod Open Access je ovšem třeba pokrýt z rozpočtu univerzity a fakulty. Podporu je třeba směřovat:

- a) členům akademické obce pro publikování v OA seriálech (externích/externích i domácích)
- b) přímo OA seriálům vydávaným UK
- c) tvorbě a naplňování elektronických výukových systémů.

Při přípravě rozpočtu je tedy třeba myslet nejen na podporu tradičních činností a na logistiku v podobě elektronické administrativy. **Stále výrazněji se dnes hlásí o slovo elektronické výukové systémy** (nejen jejich zřizování, nýbrž i jejich obsah a provoz). Právě tyto publikace přispějí velkou měrou k prestiži UK, pokud jejich rozsah a kvalita budou na vysoké úrovni a pokud bude přijat zcela volný přístup k výukovým materiálům (OA OER).

4. Budování prestiže vydavatelské činnosti UK – marketing a distribuce

Základním předpokladem vysoké prestiže je všestranná kvalita vydávaných publikací a vystavených elektronických materiálů. Je třeba:

- usilovat o získání a udržení špičkových autorů působících na UK, tzn. nabídnout jim takové podmínky, aby publikovali právě v univerzitním vydavatelském systému;
- provádět aktivní ediční politiku a iniciovat vznik takových titulů, jež by byly zajímavé nejen pro domácí, nýbrž i pro zahraniční prostředí;
- vydávat ve větší míře publikace oslovující zahraniční vědecký svět;

- definovat a udržovat vysoký standard redakční práce odpovídající světovým univerzitním nakladatelstvím, včetně co nejkratší doby přípravy publikací v NK a jasně identifikovatelného znaku Karolina;
- provést důkladnou revizi všech 40 vydávaných periodik zařazených do Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik, protože jde o časopisy s různou periodicitou, posláním a úrovní. Nejprestižnější periodika (zejména ta se zahraničním dosahem) vydávat přímo v Karolinu. Oborově kultivační časopisy pak vydávat ve fakultních vydavatelstvích, kde mají nezřídka vytvořeno dlouhodobě dobře fungující zázemí. Časopisy s vážnoucí periodicitou nebo substandardní úrovní je pak třeba z edičního programu UK zcela vyřadit;
- pro vysokou prestiž UK financovat a rozvíjet volný a interaktivní přístup ke kvalitním elektronickým výukovým materiálům;
- aktualizovat webové stránky Karolina, doplnit stránky o návody k tvůrčímu a uživatelskému vstupu do elektronických forem publikací a diskusní fórum umožňující průběžnou zpětnou vazbu se čtenáři a klienty. Plné využití elektronických informačních technologií k tvorbě, distribuci, marketingu a přímému prodeji se jeví být pro větší prosazení NK zcela zásadní a naléhavé jak pro vydávání tištěných, tak elektronických publikací a materiálů;
- vydávat i nadále publikace splňující nejpřísnější recenzní hodnocení a aspirující na prestižní ocenění typu Nejkrásnější kniha roku, Cena Josefa Hlávky za vědeckou literaturu, Cena Nadace Českého literárního fondu a v neposlední řadě Cena Magnesia Litera.

Pokud jde o tištěné publikace nelze ovšem podceňovat marketingové strategie. V globálním prostředí je pro vydavatelské počiny UK podstatná spolupráce s celosvětově významnými vydavatelskými subjekty (např. s vydavatelstvím Chicagské univerzity). Počet deseti nových ročně v zahraničí distribuovaných titulů NK publikovaných v angličtině (celkem jich je distribuováno 70) je vhodné dále rozšiřovat. Na domácím poli by k šíření povědomí o produkci Karolina mohla významně přispět **intenzivnější spolupráce se sítí knihoven prostřednictvím Asociace vysokoškolských knihoven a Ústřední knihovnické rady** (pravidelné informování o edičním plánu a aktuálně vydávaných titulech, pořádání autorských čtení). Karolinum by vstoupilo do povědomí veřejnosti nejen jako vydavatelství odborné literatury a učebnic, nýbrž také jako významná kulturní instituce.

5. Žánrové spektrum publikací

Publikace na UK spadají do širokého spektra žánrů od elektronických výukových materiálů, webových platforem pro tematickou spolupráci autorů na tvorbě výukových materiálů, které oproti ostatním formám nemají ISBN, přes elektronické podoby učebních textů a jejich tištěné protějšky až po syntetické celostátní učebnice v tištěné i elektronické formě.

Dalšími publikacemi jsou vědecké monografie, které lze obecně dělit na standardní specializované monografie, tištěné i elektronické, a dále monografie, jejichž dosah přesahuje hranice daného oboru směrem k širší veřejnosti (opět v tištěné i elektronické formě). Všechny monografie vycházejí s ISBN.

V neposlední řadě mezi žánry publikované na UK musí i nadále patřit seriály, tedy vědecká periodika s ISSN, tištěná a jejich elektronické protějšky; a konečně i on-line vědecká periodika opět s přiděleným ISSN.

Navzdory reálnému úbytku publikovaných učebních textů v posledních letech lze doporučit, aby se v jejich vydávání nejen pokračovalo, ale aby byl jejich vznik i aktivně stimulován. Doporučuje se přitom jednoznačně orientace na jejich elektronickou formu či kombinace tištěné a elektronické formy (základní text pro zvládnutí učiva tištěný; příklady, testy a textová rozšíření v elektronické podobě).

Vedle tohoto přirozeného základu produkce Karolina vyplývajícího z jeho statutu univerzitního vydavatelství **se doporučuje rozšířit ediční záběr o další žánry – od odborných publikací s širším kulturním přesahem až po beletrii a populárně naučné práce.**

Speciální ediční řady sice v současnosti nepředstavují klíčovou otázku ediční politiky. Nicméně, jsou nesmírně prestižní. Je však třeba jasně definovat odlišné typy adresátů (studenti, odborná veřejnost, široká veřejnost) a produkci v řadách zřetelně vizuálně odlišit. Pěstování edičních řad je ovšem všestranně náročná záležitost.

6. Legislativa

Je třeba dořešit záležitosti autorských a nakladatelských práv k elektronickým publikacím, zejména pak třeba **řešit problém majetkových práv akademických pracovníků UK k vytvořenému dílu** (institut zaměstnaneckého díla a jeho omezení). Z dosavadních zahraničních i tuzemských zkušeností je evidentní, že existuje více variant, jak vztah mezi zaměstnaneckým a autorským dílem řešit. Univerzální definice zaměstnaneckého díla pro celek UK a pro jednotlivé publikační žánry je velmi obtížná až nereálná. UK proto ve spolupráci s Ústavem autorského práva UK- PF nebo externími právními subjekty připraví odborně podložený zvláštní předpis o nakládání se zaměstnaneckými díly.

7. Sumář základních charakteristik nové ediční politiky UK podle žánrů

Nová koncepce ediční politiky zrovnoprávňuje elektronické publikování při využití všech forem a principů autorské, redakční, recenzní práce a využití dostupných forem technických a distribučních. Pro rychlou orientaci je níže uveden přehled forem publikování na základě kategorií vydávaných publikací:

Výukové materiály tištěné

Typ	recenzní řízení	redakce	distribuce	vydávající subjekty	ISBN	OA
Autorské učební texty	standardní recenzní řízení	redakce a distribuce	standardní, možné přímé zaměření na dané kurzy	centrálně ano jednotlivé fakulty ano	ano	Ne
Autorské celostátní učebnice (syntetické výukové monografie)	nadstandardní, zahrnující jak vědecké, didaktické, tak uživatelské aspekty rukopisu	nadstandardní redakční práce zahrnující celý vějř podpory autora při získávání obrazových materiálů	celostátní distribuce (včetně Slovenska, v případě anglického textu pak globální)	lze doporučit pouze na centrální úrovni	Ano	Ne

Výukové materiály elektronické

Typ	recenzní řízení	redakce	distribuce	vydávající subjekty	ISBN	OA
Webové platformy pro interaktivní výuku (Moodle a jiné)	možné	možná, dle rozhodnutí autorů. Nutná technická podpora a školení autorů	v rámci platformy, odpovídající zařazení k příslušnému kurzu	lze centrálně i na fakultách	ne	Ano
Webové platformy pro spolupráci autorů (Wikiskript a jiné)	ano, díky adekvátnímu počtu aktivních přispěvatelů a garancí editorů (lektorů)	ano, nutná aktivní účast většího množství proškolených redaktorů	online, globálně	Centrálně	ne	Ano
E-autorské učební texty autorské	standardní	standardní	prostřednictvím standardní e-distribuce	centrálně i na jednotlivých fakultách	ano	většinou z autorskoprávního hlediska je možný
E-autorské celostátní učebnice (syntetické výukové monografie)	Nadstandardní zahrnující jak vědecké, didaktické, tak uživatelské aspekty rukopisu	nadstandardní redakční práce zahrnující celý vějíř podpory autora, např. při získávání obrazových materiálů	celostátní, případně globální e-distribuce	lze doporučit pouze na centrální úrovni	ano	vzhledem k vázaným autorským právům na obrazové materiály a velké nakladatelské přidané hodnotě nelze doporučit.

Vědecké publikace tištěné

Typ	recenzní řízení	redakce	distribuce	vydávající subjekty	ISBN	OA
vědecké monografie	standardní	standardní	standardní se zaměřením na odborné pracoviště, knihovny a archivy	centrálně i na fakultách	ano	ne
monografie s přesahem daného oboru (včetně popularizač	Nadstandardní, zahrnující i uživatelské aspekty vznikající	nadstandardní redakční práce zahrnující celý vějíř podpory	celostátní, případně globální	centrálně i na fakultách	ano	Ne

ních)	publikace	autora při získávání obrazových materiálů				
-------	-----------	---	--	--	--	--

Vědecké publikace elektronické

Typ	recenzní řízení	redakce	distribuce	vydávající subjekty	ISBN	OA
vědecké monografie	standardní	standardní	standardní e-distribuce se zaměřením na oborové databáze, a distributory vědeckých prací např. EBSCO	centrálně i na fakultách	ano	Ano
monografie s přesahem daného oboru (včetně popularizačních)	Nadstandardní, zahrnující i uživatelské aspekty vznikající publikace	nadstandardní redakční práce zahrnující celý vějíř podpory autora při získávání obrazových materiálů	celostátní, případně globální	centrálně i na fakultách	ano	vzhledem k vázaným autorským právům na obrazové materiály a velké nakladatelské přidané hodnotě nelze doporučit

Vědecké seriály tištěné

Typ	recenzní řízení	redakce	distribuce	vydávající subjekty	ISSN	OA
vědecké periodikum	nadstandardní, řízeno redakční radou	standardní	Standardní, včetně předplatitelských kmenů, výměna	centrálně i na fakultách	ano	Ne

Vědecké seriály elektronické

Typ	recenzní řízení	redakce	distribuce	vydávající subjekty	ISSN	OA
vědecké periodikum, elektronický otisk vydávaného tištěného periodika	nadstandardní, řízeno redakční radou	standardní	webové stránky časopisu, vydavatele; WoS, Erih, Scopus, CEOOL, oborové	centrálně i na fakultách	ano; lze doporučit užívání DOI až na úroveň jednotlivých článků	ano

			databáze odborní distributoři EBSCO			
Vědecké on-line periodikum	nadstandardní, řízeno redakční radou	standardní	webové stránky časopisu WoS, Erih, Scopus, CEOOL, oborové databáze odborní distributoři	centrálně i na fakultách	Ano; lze doporučit užívání DOI až na úroveň jednotlivých článků	Ano

8. Časový harmonogram implementace ediční koncepce

Předložená koncepce představuje východisko pro následující kroky umožňující realizaci nové vydavatelské politiky. Jde o prováděcí dokumenty, kterými nová koncepce vstoupí do realizační fáze:

1. UK se přihlásí k Berlínské deklaraci a jejímu principu. Termín: říjen 2013.
2. Definování kritérií kvalitní vydavatelské činnosti na UK. Termín: podzim 2013.
3. Návrh popisu budoucího univerzitního repozitáře. Termín: podzim 2013.
4. Autorsko-právní analýza v kontextu OA a zaměstnaneckého díla. Termín: podzim 2013.
5. Novela Edičního řádu UK. Termín: leden 2014.
6. UK vytvoří podmínky pro podporu autorů publikujících v prestižních OA seriálech. Termín: 2014.

V Praze dne 17. 6. 2013

prof. RNDr. Václav Hampl, DrSc., v.r.
rektor